

Een echt *twee-paar-ogen-perspectief*

DEUREN ZIE IK STEEDS VAKER op een kier staan. Een docent laat een deur open om het studentengesprek te delen met een stukje buitenwereld. Bij een arts-patiënt-gesprek idem: deur op een kier. Met die geopende deur roep je de eventuele hulp en controle van anderen in. Bij een digitale deur werkt het ook: je geeft een app toegang tot je contact- en betaalgegevens, zet daarmee een deur open, en dan laat je diezelfde deur weer controleren door een andere app en door de Europese gegevensbescherming. Al die deuren zijn sociale uitvindingen en duiden op een veranderend organisatie-principe. Er waait als het ware een twee-paar-ogen-perspectief door de samenleving.

Een dergelijke gedachtengang schakelt nieuwsgierig snel van dagelijks leven naar sociale betekenissen. Van micro naar macro-niveau en bevat een vleug moraal. Precies daarom hou ik van het werk van de Britse journalist, schrijfster en sociaal-wetenschapper Harriet Martineau (1802-1876), met name van haar *How to Observe: Morals and Manners* (1838) en *Retrospect of Western Travel* (1838). Haar sociale wetenschap, het woord sociologie werd nog niet gebruikt, noemt ze *Science of Morals and Manners*.

Voor mij werken haar vroeg negentiende-eeuwse wetenschapsprincipes puur en bevrijdend. Samenlevingen begrijpen, dat gaat om: reizen; dagelijks leven interpreteren; logboeken schrijven; mensen ontmoeten; slavernij veroordelen; rondstruinen op kerkhoven. Een van haar beroemdste zinnen luidt: 'Als je feiten vindt die je kunt aanraken en meten, en de dingen kunt observeren en de menselijke commentaren over dingen – het discours – kunt beschrijven en analyseren, dan ben je 'student van de samenleving.'

Harriet Martineau ontdekte ik pas na mijn promotie, toen ik in een vlaag van

**Alleen...
ze werden
me vreemd
genoeg
*bijna nooit
voorgesteld.***

+ **ELLIE SMOLENAARS** IS
SOCIOLOOG, JOURNALIST EN
VOORMALIG HOOFDREDACTEUR
VAN SOCIOLOGIE MAGAZINE.

nieuwsgierigheid als wetenschapsjournalist wilde weten wie nu eigenlijk die vrouwelijke klassieken in de sociale wetenschappen zijn. Het was niet zo dat het me stoorde dat ik hoofdzakelijk witte mannen las. Waarom ook?! Ze schrijven interessante werken, werken hard, zijn tomeloos ambitieus en noodzakelijk zelfzuchtig. Er zijn ook veel van dit soort vrouwen, tot ver terug in de geschiedenis. Alleen... ze werden me vreemd genoeg bijna nooit voorgesteld.

En dat valt op. Ook in deze Sociologie Magazine-I-Love-series werkt het zo: mannen volgen graag mannen, vrouwen volgen ook mannen, maar mannen volgen niet zo vaak vrouwen. En als, dit is met een knipoog, dan trouwen ze meteen? Denk aan Marianne Weber, Rose Laub Coser, Saskia Sassen. In vrouwkritische termen moet ik zeker ook het volgende noemen: waarom laten vrouwen mannen vertrekken naar het oorlogsfront of zich als eerste van een zinkend cruise-schip redden? In de nabije toekomst zullen mensen zich nog veel meer gaan verbazen over dergelijke eigenaardige patronen en monomane categorieën.

In Groenland is het sociaal onaanvaardbaar de deur open te laten staan en bij hindoe-onderkomens is het misdadig de deur te sluiten, schrijft Martineau en stelt een combinatie voor van interpretatieve wetenschap en feitenonderzoek. Een echt twee-paar-ogen-perspectief. En ze bewijst dat je ongebaande paden in kunt slaan en altijd veel kunt schrijven. Of het nu wetenschap, journalistiek of literatuur betreft. Fijn, zo'n echte *founding mother*. ✕

tekst ELLIE SMOLENAARS